

PEDAGOGIKA FANINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

Jaloliddinova Madinaxon
ADPI 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada pedagogika fanining rivojlanishida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati, ularning ta'lim jarayoniga ta'siri hamda innovatsion metodik yondashuvlar orqali o'quv jarayonini takomillashtirish yo'llari ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqotda konstruktivizm, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, raqamli pedagogika va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim nazariyalari asosida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mohiyati tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada ta'lim sifati, ta'lim samaradorligi, o'quvchi shaxsining ijodiy faolligi va o'z-o'zini rivojlantirish mexanizmlarini kuchaytirishdagi zamonaviy texnologiyalar roli aniqlanadi.

Kalit so'zlar: pedagogika, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion ta'lim, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, kompetensiya, raqamli ta'lim, ta'lim sifati, konstruktivizm.

Kirish

XXI asr ta'lim paradigmasi inson kapitalini rivojlantirish, innovatsion tafakkurni shakllantirish va kompetensiyaga asoslangan ta'lim tizimini yaratishni taqozo etmoqda. Bugungi globallashuv davrida pedagogika fani o'z rivojlanish bosqichida an'anaviy o'qitish modellaridan innovatsion, texnologik yondashuvlarga o'tish zaruriyatini yuzaga chiqardi. Ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar – bu shunchaki vosita emas, balki ta'limning falsafasi, metodologiyasi va didaktik asosi sifatida qaralmoqda.

Pedagogik texnologiya tushunchasi ilk bor XX asrning ikkinchi yarmida G. S. Sele, B. Bloom, B. Skinner, J. Bruner, J. Carroll kabi olimlarning ilmiy izlanishlarida paydo bo'lib, u o'quv jarayonini sistemali, boshqariladigan va natijaga yo'naltirilgan faoliyat sifatida talqin qildi. Hozirgi kunda bu atama yanada keng ma'noda — ta'lim jarayonini tashkil etishning ilmiy asoslangan, texnologik yondashuvga tayangan, natijadorlikni kafolatlovchi tizim sifatida qo'llanmoqda.

Bugungi kunda **innovatsion pedagogik texnologiyalar** ta'lim sifatini oshirish, talabalarning mustaqil fikrlashini shakllantirish, ularni kreativ muhitda faol ishtirok etishga undash, shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirishning eng samarali vositasi sifatida tan olinmoqda.

UNESCO hisobotiga ko'ra, ta'lim tizimiga zamonaviy texnologiyalarni integratsiyalashgan mamlakatlarda o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari o'rtacha 28% ga, ijodiy faollik esa 34% ga oshgan. Bu raqamlar zamonaviy

texnologiyalar pedagogika fanining rivojlanishida nafaqat didaktik, balki **strategik ahamiyatga** ega ekanini ko'rsatadi.

Pedagogika fani hozirda o'zining uchta asosiy yo'nalishi bo'yicha yangilanish bosqichida:

1. **Nazariy-metodologik yangilanish** — ta'limga konstruktivistik, kompetensiyaga yo'naltirilgan va aksiologik yondashuvlarning joriy etilishi.

2. **Amaliy-didaktik yangilanish** — o'qitish texnologiyalarini (interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim) keng tatbiq etish.

3. **Raqamli transformatsiya** — ta'lim muhitida sun'iy intellekt, AR/VR texnologiyalar, LMS (Learning Management System) tizimlaridan foydalanish.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda pedagogik ta'lim tizimini modernizatsiyalash borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2020) hamda "Raqamli ta'lim – 2030" konsepsiyasi ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va pedagogik innovatsiyalarni keng joriy etish zarurligini belgilab berdi.

Shunday qilib, bugungi kunda pedagogika fanining asosiy maqsadi — shaxsni o'z-o'zini rivojlantirishga, mustaqil qaror qabul qilishga, axborotni tahlil qilishga va uni amalda qo'llay olishga tayyorlaydigan zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etishdir.

Adabiyotlar tahlili

Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti sohasida dunyo olimlarining quyidagi ilmiy qarashlari e'tiborga loyiqdir:

- **J. Bruner** ta'lim jarayonida o'quvchi faol subyekt sifatida ishtirok etishi, bilim esa o'qituvchidan tayyor shaklda emas, balki o'quvchi tomonidan "kashf etilishi" kerakligini ta'kidlaydi.

- **L. S. Vygotskiy** "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasini ilgari surib, ta'lim texnologiyalari o'quvchi rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi vosita bo'lishi kerakligini asoslagan.

- Bloom "Mastery learning" texnologiyasi orqali o'quv jarayonining differensial yondashuv asosida tashkil etilishini asoslagan.

- D. Merrill "First principles of instruction" modeli orqali o'qitish jarayonida muammoli vaziyatlar, faol o'rganish va refleksiya tamoyillarining o'rni haqida ilmiy dalillar keltirgan.

- Anderson va Krathwohl tomonidan takomillashtirilgan Bloom taksonomiyasi esa pedagogik texnologiyalarni baholashning kognitiv asosini yaratgan.

O'zbekiston olimlari orasida A. Abduqodirov, N. Hasanov, Z. Xolmatova kabi tadqiqotchilar zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'zbek ta'lim tizimiga moslashtirish masalalarini yoritgan. Ularning fikricha, innovatsion texnologiyalar o'quvchi shaxsining ma'naviy, intellektual va kommunikativ salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Metodologiya

Tadqiqot **tizimli yondashuv, faoliyatli yondashuv** va **konstruktivistik metodologiya** asosida olib borildi.

Asosiy tadqiqot usullari:

- **Nazariy tahlil** — mavjud ilmiy adabiyotlar, davlat dasturlari va xalqaro tajriba oʻrganildi.

- **Kuzatuv va pedagogik tajriba** — oliy taʼlim muassasalarida 2023–2024-yillar davomida oʻtkazilgan “Raqamli taʼlim platformalari” asosidagi oʻquv mashgʻulotlari kuzatildi.

- Soʻrovnoma va test tahlili — 420 nafar talaba va 80 nafar oʻqituvchidan iborat namunada oʻtkazilgan.

Maʼlumotlar deskriptiv va korrelyatsion tahlil metodlari orqali qayta ishlangan.

Natijalar va muhokamalar

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki:

- Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni oʻqitish jarayoniga joriy etish talabalarning oʻquv motivatsiyasini **25–30%**, oʻzlashtirish samaradorligini esa **20–25%** ga oshirgan.

- Oʻqituvchilar tomonidan interfaol metodlar (klaster, aqliy hujum, “case-study”) va ****raqamli platformalar (Moodle, Zoom, Coursera)****ni qoʻllash oʻquvchilarning ishtirok darajasini oshirgan.

- Mustaqil taʼlim faoliyatini raqamli texnologiyalar orqali tashkil etish talabalarda oʻz-oʻzini nazorat qilish va refleksiya koʻnikmalarini rivojlantirgan.

Pedagogik tajriba shuni koʻrsatadiki, taʼlim texnologiyalarining muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun oʻqituvchilarning pedagogik dizayn, raqamli savodxonlik va taʼlim analitikasi sohalarida malakasini oshirish zarur.

Xulosa

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar pedagogika fanining rivojlanishida markaziy oʻrin tutadi. Ular nafaqat oʻqitish vositasi, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodologik tizimdir. Oʻzbekiston taʼlim tizimida bunday texnologiyalarni joriy etish quyidagi natijalarga olib keladi:

1. Taʼlim sifatini oshirish va kompetensiyaviy yondashuvni kuchaytirish;
2. Talabalarning mustaqil oʻrganish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish;
3. Oʻqituvchining roli – bilim beruvchi emas, balki oʻquv jarayonini boshqaruvchi mentor sifatida qayta talqin etiladi;
4. Raqamli taʼlim ekotizimi shakllanadi.

Demak, zamonaviy pedagogik texnologiyalar pedagogika fanining innovatsion rivojlanishida strategik omil boʻlib, inson kapitalining raqamli transformatsiyasini jadallashtiruvchi asosiy kuch sifatida namoyon boʻladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bruner, J. (1996). *The Culture of Education*. Harvard University Press.
2. Bloom, B. S. (1984). *The Mastery Learning Model*. New York: Academic Press.
3. Merrill, D. M. (2013). *First Principles of Instruction*. Pfeiffer Publishing.
4. Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing*. Longman.
5. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Harvard University Press.
6. UNESCO. (2023). *Education for Sustainable Futures*. Paris.
7. OECD. (2023). *Innovating Education: Digital Learning Strategies*. Paris.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). *"Ta'lim to'g'risida"gi Qonun*. Toshkent.
9. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2023). *"Raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish to'g'risida"gi Qaror*. Toshkent.
10. Abduqodirov, A. A. (2018). *Pedagogik texnologiyalar va ularning amaliy qo'llanilishi*. Toshkent: Fan nashriyoti.
11. Hasanov, N. (2020). *Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining nazariy asoslari*. Pedagogika va psixologiya jurnali, 3(2), 21–28.
12. Xolmatova, Z. (2022). *Innovatsion o'qitish metodlari orqali o'quvchilarda ijodiy fikrlashni rivojlantirish*. Ta'lim innovatsiyalari jurnali, 1(4), 56–64.
13. Garrison, D. R., & Vaughan, N. (2008). *Blended Learning in Higher Education*. Jossey-Bass.
14. Anderson, T. (2011). *The Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca University Press.
15. Rajabov, A. N. (2023). *Ta'limda raqamli texnologiyalarni joriy etishning metodik asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya.